

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך ילדים ונוער בסיכון

ט' בתמוז תשפ"ג
28 ביוני 2023
סימוכין: 2000-1035-2023-0000516

התקשרות בפטור ממכרז עם חברת "פותרים עתיד"

"פותרים עתיד" היא חברת בת של הסוכנות היהודית, תכנית ייחודית הפועלת בהיקף ארצי ומובילה ילדים, נערים, משפחות וקהילות להגשמת חזון של שינוי חברתי. הנחת היסוד של התכנית היא כי הילדים ובני הנוער הם העתיד שלנו. הדרך בה הם גדלים ומתפתחים משפיעה על אישיותם כבוגרים ועל דמותה העתידית של החברה בישראל. ייעודה של פותרים עתיד הינו להוות ארגון חברתי, המקדם ומשפיע על מסלול חייהם של ילדות, ילדים ומשפחותיהם במצבי סיכון והדרה, מכל גווייה של החברה הישראלית, באמצעות מודל נאמנות מבוסס קהילה, המתייחס למכלול היבטי החיים. התכנית פועלת על עקרונות החזון הבאים:

- ❖ לקדם שוויון הזדמנויות והגשמה עצמית באמצעות פיתוח החוסן של ילדות, ילדים ומשפחותיהם, כך שיצמחו להיות תורמים ופעילים בקהילה ובחברה.
- ❖ לפעול כסוכני שינוי, באמצעות מודל הנאמנות, ויצירת שותפויות בקהילה ומחוצה לה.
- ❖ להיות ארגון לומד מבוסס הערכה, הממצב את עצמו כמפתח, מטמיע ומפיץ ידע יישומי בתחומו תוך מתן מענה לצרכים המשתנים.
- ❖ לטפח את כלל העובדים והנאמנים כגורמים מקצועיים מרכזיים הצומחים מתוך קהילה, תורמים לה ומהווים גורם חיובי בקידומה.

ייחודיותה של התוכנית, על פני תוכניות התערבות אחרות הפועלות בשדה החברתי, הוא בהצגת מודל התערבות ייחודי, פרדיגמה חדשה למעורבות אישית, מחנכת ותומכת: מודל הנאמנות לאורו פועלות הנאמנות בתכנית. הנאמנה היא הציר החברתי המרכזי, החדשני, שמאפייניו ותפקידיה פותחו במסגרת 'פותרים עתיד' והיא מהווה גורם מפתח בהצלחתם של הילדים ומשפחותיהם הנמצאים במצבי סיכון והדרה.

על פי הפרדוקס הסוציאלי: קיים גידול מתמיד במספר הילדים בסיכון, היקף השירותים החברתיים הניתנים לילדים אלה ולבני משפחותיהם אך הם אינם מצליחים לקבל מענה לצרכים של מרביתם. ככל שילדים ונוער בסיכון מצויים במצבים קשים יותר, כך הם זקוקים למספר רב יותר של מסגרות ושירותים מסייעים. אולם, באופן פרדוקסאלי, ככל שילדים ומשפחות אלה זקוקים יותר למעטפת שירותים תומכת ומקדמת, כך גם קטנה יכולתם לצרוך שירותים אלה ולממש את זכויותיהם. בנסיבות אלו תכנית פותרים עתיד פועלת על פי עקרונות התערבות הוליסטיים המנחים את מודל הנאמנות להתערבות אקטיבית בקהילה במכלול היבטי החיים של הילד ומשפחתו.

מודל הנאמנות

בכדי להשיג את מטרותיה, התכנית יוצרת ומעודדת הזדמנויות לצמיחה ולהתפתחות באמצעות רעיון חדשני וייחודי לפותרים עתיד – מודל הנאמנות: מודל ליווי הוליסטי ייחודי, של מבוגר משמעותי המלווה את הילד והוריו במסע של שינוי הנמשך 3 שנים. הנאמנות עוברות הכשרה מקצועית ומגויסות מקרב הקהילה כך שהן מביאות, בנוסף לתהליך ההוליסטי, רגישות תרבותית מותאמת. כל נאמנה עובדת בצמוד ובמשרה מלאה עם 16 ילדים ומשפחותיהם למשך שלוש שנים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך ילדים ונוער בסיכון

ט' בתמוז תשפ"ג
28 ביוני 2023

סימוכין: 2000-1035-2023-0000516

מודל הנאמנות מאתגר את ההבחנות המסורתיות בין תפקידים מקצועיים, סמך-מקצועיים ובלתי מקצועיים בשדה החברתי ומציע חלוקת עבודה חדשה בין הגורמים המעורבים במניעה ובטיפול באוכלוסיות מוחלשות. המודל מבוסס על ארבע גישות מרכזיות:

- התפיסה האקולוגית של הילד ומשפחתו.
- התיאוריה של הדרה חברתית.
- הגישה של פיתוח קהילתי.
- גישה רגישת-תרבות.

אחת ההגדרות המקובלות ונמצאות בשימוש כיום בישראל להגדרת ילדים ונוער בסיכון, כפי שמגדירה התכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון, מבוססת על החלטות ועדת שמיד וזו לשונה: "ילדים ובני נוער החיים במצבים המסכנים אותם במשפחתם ובסביבתם, ושכתוצאה ממצבים אלו נפגעת יכולתם לממש את זכויותיהם בשבעה תחומי חיים; קיום פיזי, בריאות והתפתחות; השתייכות למשפחה; למידה ורכישת מיומנויות; רווחה ובריאות רגשית; השתייכות והשתלבות חברתית; הגנה מפני אחרים; והגנה מפני התנהגויות סיכון" (סבו-לאל ומנור, 2014, עמודים 264-266).

השילוב בין גישות ההתערבות שהוזכרו לעיל מתבטא בהכרה בחשיבותה של המשפחה בהתערבות ומניעה בקרב ילדים ונוער בסיכון; בהעדפה של התערבות בקהילה וצמצום הוצאה חוץ ביתית; בבניית צוות התכנית מקרב תושבי הישובים והקהילות המוחלשות עצמן ובאסטרטגיה של בניית שותפויות מקומיות. אופן ההתערבות העומד במרכז פעילות התכנית מתכתב עם העקרונות הקיימים בספרות בנושא. מסגרות הטיפול לילדים בסיכון בישראל מחולקות לשני מרחבים: מסגרות לטיפול בקהילה וטיפול במסגרות חוץ-ביתיות (זולפן ולוי, 2004), תוך העדפה ברורה של השירות לילד ולנוער במשרד לשירותים חברתיים לשימוש בשירותים בקהילה לטיפול בילדים בסיכון על פני שימוש במסגרות חוץ-ביתיות (מי-עמי, 2006) בעיקר בגיל הרך ועד כניסת הילדים לבתי הספר (בן-שמחון וגורבטוב, 2014).

הנאמנה מהווה "מבוגרת משמעותית", מנהיגה ומודל לחיקוי בחייו של הילד ומשפחתו ומחוללת את השינוי על בסיס קשר של הקשבה, נוכחות, סיוע ותמיכה. על ידי ליווי אישי צמוד, מאפשרת הנאמנה לילדים ולמשפחותיהם לרכוש כישורי חיים, ללמוד, להיעזר ולצרוך את השירותים החברתיים המתאימים אשר יאפשרו להם ליצור את השינויים הרצויים בחייהם.

הנאמנה משיגה מטרות אלו על ידי תכלול השירותים וגורמי המקצוע סביב הילד והוריו, חיזוק הקשב אל הילד וצרכיו והנעת תהליך של תיאום וחלוקת עבודה בין כל הגורמים תוך הוצאה לפועל של תוכנית אישית מותאמת לכל ילד. הנאמנה אחראית ליצירת הלימה בין צרכיו של הילד ומשפחתו למשאבים הקיימים סביבו תוך חתירה להשלמת המשאבים החסרים, לצד הנגשת מענים נוספים במסגרת התוכנית בתחומים של הדרכת הורים ומיצוי זכויות. הנוכחות של הנאמנה מהווה גורם חוסן עבור המוטבים ומקנה להם כלים להתמודדות עם אתגרים, מחזקת את הקשר הורה-ילד, מעודדת את הילד והוריו למעורבות פעילה בבית הספר, במסגרות בלתי-פורמאליות ולהתנדבות ומעורבות בקהילה.

פותחים עתיד במספרים:

מראשיתה ליוותה תכנית פותחים עתיד למעלה מ-60,000 מוטבים ישירים ומהם כ-20,000 ילדים ובני נוער במצבי סיכון והדרה ובני משפחותיהם. פותחים עתיד פעילה ברחבי הפריפריה בגיאוגרפיה והחברתית בישראל, ובכלל חלקי החברה הישראלית: החברה היהודית הכללית, בחברה הרדית ובציבור הממלכתי-

מדינת ישראל
משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך ילדים ונוער בסיכון

ט' בתמוז תשפ"ג
28 ביוני 2023

סימוכין: 2000-1035-2023-0000516

דתי, בקרב החברה הערבית הן ביישובים ערביים והן ביישובים מעורבים, בחברה הדרוזית ובמזרח ירושלים.

פעילות התכנית בשנת הלימודים תשפ"ג (2022-2023):

- ❖ 50 קהילות ברחבי הארץ.
- ❖ 286 נאמנים.
- ❖ 4873 ילדים.
- ❖ 14,619 מוטבים ישירים (ילדים ובני משפחתם).
- ❖ 202 בתי ספר ברחבי הארץ.

בברכה,

חיים מויאל
מנהל האגף